

De langste kanalen van Nederland

Wat zijn nu de langste kanalen in Nederland? Na het meten van alle kanalen kan het antwoord nu worden gegeven op Kanalen in Nederland. Hieronder wordt de top 20 van langste kanalen in Nederland gepresenteerd. Als extraatje wordt vervolgens nog per provincie een top 5 getoond. Wat het doel hiervan is? Niet zoveel. Het zijn leuke feitjes en soms herbergt zo'n uitkomst toch ook weer de nodige verrassingen.

De top 20

Nr.	Kanaal	Lengte (*)
1	Noordhollands Kanaal	79,1
2	Zuid-Willemsvaart	78,8
3	Amsterdam-Rijnkanaal	72,7
4	Wilhelminakanaal	71,3
5	Prinses Margrietkanaal	65,2
6	Hoge Vaart	61,6
7	Ringvaart van de Haarlemmermeer	59,6
8	Apeldoorns Kanaal	55,8
9	Twentekanaal (Zutphen-Enschede)	48,6
10	Oranjekanaal	48,5
11	Lage Vaart	45,7
12	Defensie- of Peelkanaal	45,4
13	Drentse Hoofdvaart	44,6
14	Verlengde Hoogetveense Vaart	40,5
15	Van Harinxmakanaal	37,9
16	Julianakanaal	36,5
17	Overijssels Kanaal (Zwolle-Vroomshoop)	36,3
18	Winschoterdiep	36,1
19	Overijssels Kanaal (Almelo-De Haandrik)	33,9
20	Schelde-Rijnverbinding	32,5

(*) In kilometers volgens eigen meting. Deze kan afwijken van officiële gegevens.

De top 3

De top 20 van langste kanalen wordt aangevoerd door twee kanalen van koning Willem I, ook wel de kanalenkoning genoemd. Met recht mag hieruit blijken. Het Noordhollands Kanaal of Groot Noordhollandsch Kanaal was indertijd een huzarenstukje. Bij de oplevering in 1824 was dit het grootste kanaal ter wereld. Niet omdat het zo lang was, maar omdat het ruimte bood aan de

grootste schepen met de grootste diepgang van die tijd. Hoewel nog altijd als vaarweg in gebruik, is de functie van dit kanaal nu grotendeels overgenomen door het Noordzeekanaal (1876). De Zuid-Willemsvaart wordt vaker genoemd als het langste kanaal van Nederland. Dan wordt echter wel het gedeelte dat door België loopt meegeteld. Het kanaal heeft dan een totale lengte van 123 kilometer. Het in 1826 geopende kanaal vormde een belangrijk onderdeel van de politiek van Willem I om het toen verenigde België en Nederland dichter tot elkaar te brengen.

Het Amsterdam-Rijnkanaal staat fier op 3. Dit kanaal wordt wel het drukst bevaarde kanaal van de wereld genoemd. Het kanaal is in etappen tot stand gekomen. Eerst als Merwedekanaal van Amsterdam naar Gorinchem via Utrecht en Vianen. Na de Tweede Wereldoorlog volgt een grootscheepse verbreding en wordt het kanaal met een nieuw tracé aangesloten op de Waal bij Tiel via Wijk bij Duurstede. Het kanaal loopt als enige kanaal van Nederland door drie provincies.

De resterende kanalen in de top 10

Wat volgt is het dwars door Noord-Brabant lopende Wilhelminakanaal en het dwars door Friesland lopende Prinses Margrietkanaal. Wat verder opvalt in de top 10 is de Hoge Vaart in Flevoland. Deze vaart loopt in een wijde boog door Oostelijk en Zuidelijk Flevoland en neemt in deze loop heel wat kilometers mee. Alhoewel het er niet druk lijkt, is het wel degelijk een vaarroute. Daarnaast is dit kanaal ook van groot belang voor de waterhuishouding. Hetzelfde geldt ook voor de Ringvaart van de Haarlemmermeer. Dit voormalige meer heeft een omtrek van bijna 60 kilometer. De aanleg van de ringvaart was nodig voor het droogmalen van het meer, maar is vervolgens ook in gebruik genomen als scheepvaartroute.

Bijzonder zijn het Oranjekanaal en het Apeldoorns Kanaal, want beide kanalen zijn nu

niet meer bevaarbaar. Wellicht is dat ook een gevolg van het feit dat ze beiden door 'moeilijk' landschap lopen met hoogteverschillen en zand in de bodem. Dat maakt dat er veel kunstwerken nodig zijn om het kanaal bevaarbaar te maken. Met de sluiting voor de scheepvaart wordt in deze kanalen nu gebruikt gemaakt van stuwen als goedkope oplossing voor de hoogteverschillen. Het Twentekanaal tenslotte is een echt industrieel kanaal ter ontsluiting van de industriegebieden in Twente. Dit kanaal kenmerkt zich door karakteristiek vormgegeven bruggen en sluiscomplexen. Bijzonder is het stuk tussen Hengelo en Enschede. Het hoogteverschil is hier niet opgelost door de aanleg van een sluis, maar door het kanaal hoog boven het land tussen dijken te leggen bij Hengelo en vervolgens in te graven bij Enschede. Het kanaal lijkt hierdoor scheef te lopen.

De overige kanalen

Naast de uitschieters ver in de 70 kilometer, beweegt het merendeel van de langere kanalen zich tussen de 30 en 45 kilometer. Van de posities 11 tot en met 20 valt twee maal het Overijssels Kanaal op. In het middel van de 19e eeuw heeft de provincie sterk de ontwikkeling van deze kanalen ter hand genomen. In eerste instantie ten behoeve van de Twentse industrie, maar al snel was de ontginning van de omliggende woeste gronden van even groot belang. Het lange Defensie- of Peelkanaal had betekenis voor de ontginning van de Peel, maar is daarna onderdeel geworden van de in 1939 opgerichte Peel-Raamstelling. Het kanaal functioneerde als soort van tankgracht waarachter de kazematten

werden gebouwd. Ook de Drentse Hoofdvaart en de Verlengde Hoogeveense Vaart waren belangrijke ontginningskanalen. De dorpen die langs deze kanalen liggen hebben hun ontstaan er aan te danken, zoals Smilde, Klazienaveen en Vroomshoop. Tel je de Verlengde Hoogeveense Vaart en de Hoogeveense Vaart bij elkaar op dan ontstaat een kanaal met een lengte van 72,4 km. Goed voor een 3e plek in deze top 20. Tenslotte staan er nog drie belangrijke vaarkanalen in de top 20. De Schelde-Rijnverbinding is voor de haven van Antwerpen de belangrijkste vaarverbinding richting Rotterdam en het Duitse achterland. Het Winschoterdiep herbergt nog altijd veel watergebonden bedrijvigheid in het hart van Groningen, terwijl het Van Harinxmakanaal Leeuwarden verbindt met zowel Groningen als de Waddenzee.

Top 5 per provincie

FRIESLAND

Nr.	Kanaal	Lengte
1	Prinses Margrietkanaal	62,2
2	Van Harinxmakanaal	37,9
3.	Opsterlandse Compagnonsvaart	32,3
4.	Dijkvaart	30,7
5.	Tjongerkanaal	26,5

Friesland is het land van kanalen en vaarten. De grote scheepvaartroutes van het Prinses Margrietkanaal en het Van Harinxmakanaal springen er wat lengte betreft uit. Van deze kanalen maken vaak oudere en kleinere kanalen deel uit. De Opsterlandsche Compagnonsvaart is een eeuwenoude veenvaart die als recreatieve vaarroute nieuw leven is ingeblazen als onderdeel van een interprovinciale turfroute. De Dijkvaart is een wat bijzonder water langs de zuidwest- en westkust van Friesland. Het ligt er als een soort kwelsloot achter de zeedijk, maar heeft ook lange tijd een belangrijke functie voor de scheepvaart gehad. Het Tjongerkanaal is het (zwaar) gekanaliseerde gedeelte van de Tjonger of Kuinder.

De Dijkvaart

GRONINGEN

Nr.	Kanaal	Lengte
1	Winschoterdiep	36,1
2	Damsterdiep	28,1
3.	Eemskanaal	27,5
4.	Van Starckenborghkanaal	26,1
5.	Boterdiep	24,7

In Groningen zijn veel kanalen aanwezig met een middelgrote lengte. Ergens zou je het bekende Stadskanaal in het rijtje verwachten, maar die haalt met 13,1 km nog niet de top 10 in Groningen. Uiteraard sluit dit kanaal wel verder aan op andere kanalen, zoals het Ter Apelkanaal. Daarvan is de gezamenlijke lengte wel aanzienlijk. De diepen zijn iets typisch Gronings en alhoewel veelal natuurlijk van oorsprong zijn ze in uiterlijk en in gebruik geheel als kanaal te kenmerken. Het Van Starckenborghkanaal sluit aan op het Friese Prinses Margrietkanaal en vormt met het Eemskanaal de hoofdvaarroute door Groningen.

Van Harinxmakanaal

DRENTHE

Nr.	Kanaal	Lengte
1	Oranjekanaal	48,5
2	Drentse Hoofdvaart	44,6
3.	Verlengde Hoogeveense Vaart	40,5
4.	Hoogeveense Vaart	23,1
5.	Noord-Willemskanaal	19,5

Drenthe is vooral een provincie met ontginningskanalen. De eerste vier kunnen daar allemaal onder worden geschaard. Het Noord-

Willemskanaal ligt voor bijna 9 kilometer in de provincie Groningen en heeft een totale lengte van 28,3 kilometer.

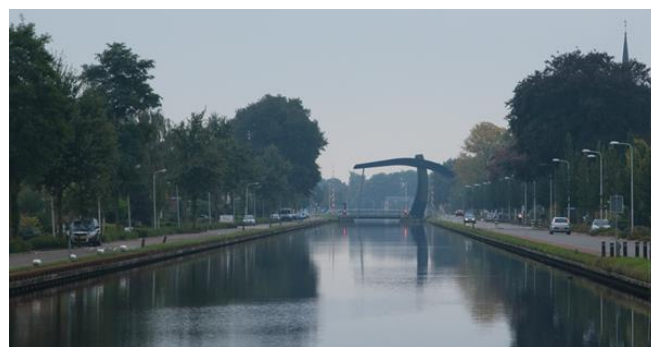

De Verlengde Hoogeveense Vaart

OVERIJSEL

Nr.	Kanaal	Lengte
1	Overijssels Kanaal (Zwolle-Vroomshoop)	36,3
2	Overijssels Kanaal (Almelo-De Haandrik)	33,9
3.	Kanaal Almelo-Nordhorn	28,1
4.	Overijssels Kanaal (Deventer-Raalte)	24,9
5.	Ommerkanaal	17,4

Deze top 5 mag duidelijk zijn. Het Overijssels Kanaal, in één van zijn drie vormen, is duidelijk het langste kanaal. Met deze kanalen werd het woeste lege 'binnenland' van de provincie doorkruist en ontgonnen. Wie zich afvraagt waar het Twentekanaal is gebleven? Dit kanaal ligt maar voor net iets meer dan de helft in Overijssel en valt daarmee net weg uit de top 5. Het kanaal Almelo-Nordhorn ligt deels in Duitsland en heeft een totale lengte van ruim 32 km. Zou de Dedemsvaart niet grotendeels gedempt zijn, dan was dit kanaal met bijna 40 kilometer het langste kanaal van Overijssel. Ook de voor de waterhuishouding bedoelde Soestwetering en Zandwetering zijn met 42,3 en 44 km. lange waterwegen in Overijssel.

Overijssels Kanaal (Almelo-De Haandrik)

GELDERLAND

Nr.	Kanaal	Lengte
1	Apeldoorns Kanaal	55,8
2	Twentekanaal	20,7
3.	Oude Culemborgse Vaart	16,7
4.	Maas-Waalkanaal	13,2
5.	Amsterdam-Rijnkanaal	11,9

Gelderland, als grootste provincie van het land, is duidelijk geen kanalenprovincie. De provincie bestaat grotendeels uit hoge zandgronden en dat maakt de kanalenbouw minder gemakkelijk. Verder lopen de grootste rivieren van het land door deze provincie en dat maakt de behoefte aan kanalen ook al minder groot. Wel zijn er in de provincie lange weteringen en stroomkanalen, maar die hebben geen functie voor de scheepvaart. Zo kan het dat zelf nog niet eens de helft van het Twentekanaal toch in de top 5 kan komen. De Oude Culemborgse Vaart is een niet meer bevaarbare route tussen de Rijn bij Culemborg en de Waal bij Waardenburg via de Linge. Een soortgelijke functie vervult nu het Maas-Waalkanaal, maar dan bij Nijmegen. Dit is nog altijd een zeer belangrijk scheepvaartkanaal. Het Amsterdam-Rijnkanaal loopt maar voor een klein deel in Gelderland, maar dat is al voldoende voor een notering in de top 5.

Het Twentekanaal

FLEVOLAND

Nr.	Kanaal	Lengte
1	Hoge Vaart	61,6
2	Lage Vaart	45,7
3.	Lemstervaart	15,6
4.	Zwolse Vaart	13,1
5.	Urkervaart	12,8

In Flevoland is de schaalvergroting na elke inpoldering goed te zien. Was in de Noordoostpolder nog sprake van vaarten van 10 tot 15 km. In Oostelijk en Zuidelijk Flevoland werd het nog grootser aangepakt met de Lage en Hoge Vaart. Bijzonder aan de Noordoostpolder is dat vrijwel elk dorp zijn eigen vaart kreeg. Deze vaarten takken aan op de hoofdvaarroute van Lemster via Emmeloord richting Urk of Krabbendijke. Overigens liggen ook alle dorpen en steden in Oostelijk en Zuidelijk Flevoland aan een vaart, maar hoewel het gebied groter is, zijn hier veel minder dorpen en steden aangelegd.

De Hoge Vaart

UTRECHT

Nr.	Kanaal	Lengte
1	Amsterdam-Rijnkanaal	50,5
2	Merwedekanaal	18,5
3.	Langbroekerwetering	12,5
4.	Praamgracht	11,7
5.	Bijleveld	11,3

In Utrecht is eigenlijk maar sprake van één lang kanaal en vervolgens zijn er meerdere wat kortere kanalen. Alleen het Utrechtse deel van het Amsterdam-Rijnkanaal is hier wat betreft lengte geteld. De Bijleveld is een eeuwenoude vaart in het Utrechtse veengebied ten noorden van Woerden. Langs de Langbroekerwetering liggen tal van ridderhofsteden en buitens. De Praamgracht is een verveningsvaart die door een fraai landschap loopt. Het Merwedekanaal is de voorloper van het Amsterdam-Rijnkanaal en vervolgt zijn weg in Zuid-Holland naar de Merwede bij Gorinchem. Het ook in Utrecht gelegen Valleikanaal heeft een lengte van 37,2 km. Dit kanaal is echter nooit bedoeld geweest voor de scheepvaart en heeft uitsluitend een afwateringsfunctie. Wel wordt dit kanaal recreatief gebruikt door kano's en ander kleinschalig watervertier.

De Praamgracht

NOORD-HOLLAND

Nr.	Kanaal	Lengte
1	Noordhollands-Kanaal	79,1
2	Ringvaart van de Haarlemmermeer	59,6
3.	Beemsterringvaart	29,6
4.	Kanaal Alkmaar (Omval)-Kolhorn	24,8
5.	Purmerringvaart	21,7

In Noord-Holland komen de grote ringvaarten van de drooggelegde meren duidelijk naar voren. Het zijn kunstmatig aangelegde waterwegen, maar door het grillige verloop van de meren hebben ze vaak ook een natuurlijke uitstraling met een kronkelige verloop. Zeker in het UNESCO-monument Beemster is er landschappelijk veel fraais te zien langs de vaart. Het Kanaal Alkmaar-Kolhorn maakt deel uit van een omvangrijk kanaalstelsel in Westfriesland ter bevordering van de economische ontwikkeling in het gebied.

Het Noordhollands Kanaal

ZUID-HOLLAND

Nr.	Kanaal	Lengte
1	Schie/Vliet	27,9
2	Hartelkanaal	25,3
3.	Ringvaart van de Zuidplaspolder	23,2
4.	Haarlemmertrekvaart/Leidse Trekvaart	21,4
5.	Ringvaart bij Nieuwkoop	20,7

In één van de kanaalrijkste provincie zijn niet heel erg veel lange kanalen te vinden. De verschillen in lengte zijn ook niet zo groot. Het langst is de Schie/Vliet verbinding tussen Leiden en Rotterdam via Delft. Wel kun je je afvragen of dit geen twee verbindingen zijn. Een mooie oude trekvaartroute is die tussen Haarlem en Leiden. Met het Noordhollandse deel erbij is de totale lengte 29 kilometer. Het Hartelkanaal is een groot

en belangrijk kanaal in de Rotterdamse haven en loopt van de Maasvlakte naar de Oude Maas. De Ringvaarten van de Zuidplaspolder en bij Nieuwkoop zijn slechts twee van de vele ringvaarten die er in deze provincie liggen rondom de oude verveningen.

ZEELAND

Nr.	Kanaal	Lengte
1	Schelde-Rijnverbinding	32,5
2	Kanaal van Gent naar Terneuzen	15,8
3.	Kanaal door Walcheren	13,1
4.	Kanaal door Zuid-Beveland	9,1
5.	Zijkanaal naar Hulst	6,8

Hoewel altijd een sterk watergerichte provincie zijn er in het kleine Zeeland, niet geheel onverwacht, geen echt lange kanalen te vinden. De Schelde-Rijnverbinding ligt ook nog eens op de grens met Noord-Brabant, maar is statisch toegerekend aan Zeeland. Het vormt een belangrijke vaarverbinding tussen Antwerpen en de Rijn. Het Kanaal door Walcheren en het Kanaal door Zuid-Beveland doorsnijden dit schiereiland en vormen een veilige verbinding tussen Westerschelde en Oosterschelde. Het Kanaal van Gent naar Terneuzen loopt nog 15 km. verder door in België en is één van de meest industriële kanalen van ons land. Er lopen diverse programma's om in deze kanaalzone industrie, wonen, landschap en recreatie beter op elkaar af te stemmen. Het Zijkanaal naar Hulst is een voorbeeld van de in Zeeland veel voorkomende vaarten en kanalen die aansluiten op de (voormalige) krekken en zo dorpen en steden verbonden met de zeearmen.

Het Kanaal door Zuid-Beveland

NOORD-BRABANT

Nr.	Kanaal	Lengte
1	Wilhelminakanaal	71,3
2	Zuid-Willemsvaart	55,2
3	Turfvaart	28,0
4	Bergse Maas	26,2
5	Eindhovens Kanaal	13,6

In de grote provincie Noord-Brabant komen ook een aantal lange kanalen voor. De lengte van de Zuid-Willemsvaart betreft alleen het deel in Noord-Brabant (en wijkt daarom af van de totale lengte in top 20). De kanalen waren en zijn van groot belang voor de industriële ontwikkeling van deze provincie. Het Wilhelminakanaal en het Eindhovens Kanaal zijn hiervan goede voorbeelden. In tegenstelling tot andere provincies zijn in Noord-Brabant minder goed bevaarbare natuurlijke waterwegen aanwezig. In de jaren dertig van de vorige eeuw zou de Maas pas beter bevaarbaar worden gemaakt. De Bergse Maas is een onderdeel van deze omvangrijke Maaskanaliseringsplan en betreft een nieuw gegraven loop voor de Maas. In het westen van Brabant werd al vroeg turf vergraven. De nu niet meer bevaarbare Turfvaart bij Breda is hiervan een karakteristiek voorbeeld.

Het Defensie- of Peelkanaal

LIMBURG

Nr.	Kanaal	Lengte
1	Julianakanaal	36,5
2	Zuid-Willemsvaart	23,6
3	Noordervaart	16,2
4	Kanaal Wessem-Nederweert	15,9
5	Lateraalkanaal Linne -Buggenum	7,1

De top 5 laat zien dat er in Limburg niet heel veel keus is uit kanalen. Het Julianakanaal springt er duidelijk bovenuit. Het deel van de Zuid-Willemsvaart dat in Limburg is gelegen, zowel in de omgeving van Weert als bij Maastricht, is al genoeg voor de 2e plek. Het Kanaal Wessem-Nederweert zorgt voor de verbinding tussen deze twee kanalen in de omgeving van Roermond. De Noordervaart is een restant van het Grand Canal du Nord dat Napoleon ooit had bedacht tussen Antwerpen en de Rijn. Het Lateraalkanaal snijdt een aantal bochten af van de Maas bij Roermond. Het ook in Limburg gelegen Afleidingskanaal kent een lengte van 12,7 kilometer en het Afwateringskanaal (bij Panningen) kent een lengte van 10,7 km., maar beide kanalen dienen de waterhuishouding en niet de scheepvaart. Hetzelfde geldt voor het lommerrijke Geldernsch-Nierskanaal (3,4 km.) dat in naam een kanaal is en aansluit op het Nierskanaal in Duitsland, maar dat in oorsprong en voorkomen overduidelijk een beek is.

Het Julianakanaal

Tenslotte

En met Limburg is een einde gekomen aan deze lijst der lijsten van de langste kanalen in Nederland. Het heeft tot veel herkenning geleid, maar hier en daar ook wel tot een verrassing. Vergelijk je deze lengten met die van buitenlandse kanalen, dan staat alles ook meteen weer in het juiste perspectief. We zijn overduidelijk een kanalenland, maar vooral ook een erg klein land.

Enkele voorbeelden ter illustratie:

- Albertkanaal (België) : 129,5 km.
- Suezkanaal (Egypte) : 193,3 km.
- Grand Union Canal (Engeland) : 217 km.
- Canal du Midi (Frankrijk) : 250 km.
- Mitellandkanal (Duitsland) : 325,7 km.
- Grote Kanaal (China) : 1794 km.